

SİGORTA SEKTÖRÜ SORUNLARI YOĞUN BAKIM GEREKTİRİYOR

Güler Şebnem DUMAN

Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Dr.

Abstract: Insurance activities are of vital importance to societies and economies in terms of their functions. The activities of Turkish insurance sector stay far behind the level of development of the country and rank the last among other countries analyzed in the international comparisons. The problems are well known and it is not difficult to solve them. That's why the sector, the society and the economy are being harmed. Today, there is an urgent need for a solution to the problems of the insurance sector in order for both our economy to maintain a stable growth and for our people to lead a peaceful life by guaranteeing their risks.

I. GİRİŞ

Sigorta faaliyetleri, bilindiği gibi, hem riskleri güvence altına alma hem de yatırımlara kanalize olacak tasarruf fonlarına katkıda bulunma işlevleri nedeniyle insanlar ve ekonomiler için hayati derecede önemlidir. Sigorta, uzun yıllardan beri insanlar için yaşam standardı, ekonomiler için de vazgeçilmez bir mali kurum olmuştur. Sigortacılık faaliyetlerinin geliştiği ülkelerde gelişme ve büyüme istikrarlı ve hızlıdır. Zira hane halkı tasarruflarının içinde önemli bir yer tutan sigorta tasarrufları, yatırımları ve sermaye maliyetini önemli ölçüde etkiler. Sigorta, girişimcileri cesaretlendirir, mal dolaşımının alanını genişletir. Gerçekleşen bir çok risk sonucu ekonomiden çekilen güçlerin kısa bir zamanda tekrar yerine konmasını sağlar. Böylece hem milli gelir hem sosyal refah düzeyi yükselir. Riskleri güvence altına alınan insanlar huzurludur, yarınlarına güvenle bakar.

Türk sigorta sektörü (TSS), sorunlarına çözüm getirilememesi nedeniyle hem ülke gelişmesinin hem de dünya sigorta sektörleri gelişmesinin çok gerisinde kalmıştır. Bu gelişmişlik düzeyi, kalkınma ve gelişme çabalarında olan Türkiye'nin yüksek enflasyon başta olmak üzere ekonomik ve sosyal sorunlarının çözülebilmemesini, dolayısıyla köklü ve kalıcı bir gelişme trendine kavuşmasını engellemiştir.

Ülkemizde her sektör kendi açısından önemli bir çok sorundan bahsetmektedir. Ancak bu sorunların çözümü hiçbir zaman sigorta sektöründe olduğu kadar uzun zaman dilimlerini gerektirmemiştir. TSS'de sorunlar saptanmış ve kısa bir zaman diliminde çözülebilecekken, onlarca yıl boyunca çözülememiştir.

Daha önceleri sorunların kronikleştiklerinden bahsederken, şimdi artık bu sorunların çözümü için yoğun bakım gerektiğini söyleyebiliriz. TSS'nin yoğun bakıma alınması için ilgili kesimlerin acilen harekete geçmesi zorunluluğunu bu yazımızda bir epikrizi titizliği içinde açıklamaya çalışacağız.

II. TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNDE TEMEL SORUNLAR

TSS sorunlarını ana başlıklar altında toplamak gerekirse, aşağıdaki şekilde gruplandırabiliriz:

1. Üretim düşüklüğü
2. Eğitim ve tanıtım eksikliği
3. Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yetersizliği ve sonuçları
4. Hukuksal düzenlemelerin yetersizliği
5. Teknik terimlerde, ölçme ve değerlendirme göstergelerinde standardizasyon eksikliği

A. Üretim Düşüklüğü

1999 yılı itibariyle, Türkiye'de 62'si sigorta ve 4'ü reasürans şirketi olmak üzere 66 şirket faaliyet göstermektedir. Direkt prim üretimi 972.614 milyar TL'dir. 1998 yılına oranla %77.72 oranında prim artışı görülmektedir. Ancak DİE Tüketici Fiyatlarındaki %64.9 oranındaki artış dikkate alındığında reel direkt prim üretim artışı %12.82'dir. Bunu branşlara indirgediğimizde ve enflasyonun getirdiği zahiri artış yani tüketici fiyatlarındaki artış hesaba alındığında Tablo-1'de görüldüğü gibi Yangın, Sağlık, Kaza ve Hayat branşlarının dışındaki branşlarda direkt prim üretimi artışı olmamış tam tersine düşüş olmuştur.

Tablo.1: Sigorta Branşlarına Göre Direkt Prim Üretim Artış Oran. (1998-1999) Milyar TL

Sigorta Dallararı	1998	1999	Artış (%)	*Gerçek Artış (%)
Yangın	75.899	156.128	105.71	40.81
Nakliyat	32.485	43.531	34.00	-30.9
Kaza	265.145	448.916	69.31	4.41
Makine-Montaj	25.279	37.744	49.31	-15.59
Ziraat	2.965	3.905	31.70	-33.20
Sağlık	53.560	107.497	100.70	35.80
Hayat	91.938	174.893	90.23	25.33
Toplam	547.271	972.614	77.72	12.82

Not: Tablo; Sigorta Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan "1999 Türkiye'de Sigorta Faaliyetleri Hakkında Rapor" dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

* DİE Tüketici Fiyatlarındaki Artış, yukarıda kaynak olarak belirtilen 1999 Sigorta Faaliyetleri Hakkında Rapor'dan %64.9 olarak alınmıştır.

Direkt prim üretim düşüşü görülen branşlardan biri olan nakliye branşı, gelişmiş ülkelerde en üst düzeyde üretim yapılan branştır. Nakliye poliçeleri kısa süreli poliçelerdir. Taşımanın yapıldığı süre için geçerlidir. Taşıma bitince poliçe süresi biter. Ticaretin ve mal dolaşımının bu denli hızlandığı günümüzde nakliye branşından, çok büyük sayılarda poliçe ve prim üretimi yapılabilir. Nakliye branşının bir özelliği de, İthalat ve İhracat taşımalarında ülkeye döviz giriş ya da çıkışına neden olmasıdır. Gelişmekte olan ülkelerde döviz girişleri, Ödemeler Dengesi açıklarının kapatılması açısından çok önemlidir. Akılcı ekonomik politikalar izleyebilen ülkelerde ithalat konusu nakliye sigortalarının ülke içinde yapılması zorunluluğu getirilmiştir. Gelişmiş ülkeler çok uzun yıllar geliştirmekte olan ülkelerin teknik, mali, hukuki ve sosyal yapısının nakliye ve nakliye sigortalarının yapılmasına yeterli olamayacağı imajını yaratarak bu kanaldan çok büyük gelirler elde etmişlerdir. Bu döviz girişlerini sağlamak amacıyla sigorta fiyatlarını içine alan taşıma anlaşmaları düzenlemişlerdir. Bu döviz kaybı, geliştirmekte olan ülkeler için ithalatla beraber döviz çıkışlarını ve dolayısıyla da Ödemeler Dengesi açıklarını arttırmış, döviz dar boğazını içinden çıkılmaz hale getirmiştir.

İhracat konusu sigortalarda da aynı durum söz konusudur. İhracatı, nakliyesi ve sigortası ile birlikte yapmak, bizim gibi geliştirmekte olan ülkelerin döviz gereksinimi için önemlidir. Sigorta primlerinin dış ticaret hacminin %1'i kadar olduğu kabul edilmektedir. Bu denli önemli bir branşın prim üretiminde bir yıl öncesine oranla %30.90 oranında düşüş görülmesi kabul edilebilecek bir durum değildir.

Yine tarım branşı da bir yıl öncesine oranla %33.20 prim üretimi düşüşü göstermektedir. Tarım sektörü Türkiye'de bir çok açıdan çok önemli bir

sektördür. Herşeyden önce iktisaden faal nüfusun büyük bir yüzdesini oluşturmaktadır ve bu kesim insanının ait olduğu hiçbir sosyal güvence organizasyonu yoktur. Tarım kesimi insanı, sağlığı, hayatı, aleti, edavatı, aracı, gereci, ürünü ve tüm geleceği ile ilgili riskleriyle başbaşadır. Adeta kaderci olmaya zorlanmıştır. Başka bir seçeneği yoktur. Tarım branşı direkt prim üretimi 1998'de toplam direkt prim üretimi içindeki %0.54'lük payı ile 2.965 milyar TL. iken, 1999'da %0.40 ile 3.905 milyar TL. olmuştur. Böylesine büyük ve riskleri yoğun bir sektörde yok denecek kadar az olan üretim, 1999 yılında bir yıl öncesine göre toplam direkt prim üretimi içinde %33.20 oranında prim düşüşü göstermiştir.

Yine yok denecek kadar az üretim yapan Makine – Montaj branşında da %15.59 oranında bir düşüş görülmektedir.

1999 yılında Kişi Başına Prim (KBP) 14.849.363 TL gibi çok düşük bir rakamdır. 1999 yılı için Cari Faktör Fiyatlarıyla prim/GSMH %1.24'dür.

Buraya kadar yazılanlardan da anlaşılacağı gibi Türk sigorta sektörü'nün uygulamada olan branşlarında direkt prim üretimi çok düşük düzeydedir. Türk sigorta sektöründe bir de üretime kapalı yada tarım branşı gibi üretime kapalı denecek kadar az üretim yapılan branşlar vardır. İhracat kredi sigortaları başta olmak üzere çeşitli kredi sigortaları; üretici sorumluluk sigortaları ve çevre kirliliği sigortaları başta olmak üzere birçok sorumluluk sigortaları, az üretim yapılan yada üretime kapalı branşlardır. Bu alanlarda güvencesiz kalan risklerle ilgili hasarlar telafi edilemediği gibi, bir mali kurum olarak yararlanılacak fonların tesisi de mümkün olamamaktadır.

Uluslararası karşılaştırmalarda aşağıdaki tablolarda görüldüğü gibi direkt prim üretimi, kişi başına prim ve prim/GSMH olarak dünya sıralamasında çok gerilerde yer almaktadır. Nüfus, yüzölçümü, gelişmişlik düzeyi, zenginlik kaynakları açısından Türkiye'nin daha avantajlı olduğu yada eşit avantaja sahip olduğu ülkelerin bile çok gerisinde bulunmaktadır.

Tablo.2: Türkiye'de Çeşitli Yıllarda Direkt Prim Üretimi (USD) (000 000)

Yıllar	Direkt Prim Üretimi	Dünya Payı %	Dünya Sıralamasındaki Yeri
1980	167	0.04	47
1986	253	0.03	51
1998	2.104	0.10	39

Not: Tablo Sigma 1982 / 5, 1988 / 5, 1999 / 7'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

1998 sonuçlarını hayat dışı ve hayat olarak ayırdığımızda, hayat dışı direkt prim üretiminde Türkiye 34. sırada ve 1750 USD ile %0.20 dünya payına sahiptir. Hayat direkt prim üretiminde ise 353 USD ile 44. sırada % 0.03 dünya payına sahiptir. Nüfus olarak bize yakın yada bizden az nüfuslu birkaç ülke ile ilgili rakamlar verelim.

Tablo.3: Çeşitli Ülkelerde Direkt Prim Üretimi 1998 (USD) (000 000)

Ülkeler	Hayat Dışı		Hayat	
	Direkt Prim Üretimi	Dünya Payı %	Direkt Prim Üretimi	Dünya Payı %
Fransa	42.592	4.78	74.048	5.86
Hollanda	15.539	1.74	21.482	1.70
İngiltere	57.035	6.40	124.010	9.81
İsviçre	9.084	1.02	23.962	1.90
İtalya	28.118	3.16	29.827	2.36
Türkiye	1.750	0.20	353	0.03

Not: Tablo, Sigma 1999 / 7'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo.4: Çeşitli Ülkelerde Prim / GSMH (%)

	1960	1970	1980	1985	1998	1998 Dünya Sıralaması (Sıra No)
Japonya	2.4	3.9	5.1	6.9	11.73	5
Güney Afr.	4.1	4.3	4.4	7.2	20.63	1
Güney Kore	0.4	1.1	2.9	6.9	13.87	2
İngiltere	4.5	5.4	5.8	7.1	12.09	4
İtalya	1.4	2.0	2.0	2.5	4.92	22
Yunanistan	-	0.6	1.1	1.1	1.79	58
İsviçre	4.1	4.6	6.1	7.0	12.61	3
Türkiye	0.5	0.4	0.3	0.4	1.06	73

Not: Tablo, Sigma 1983 / 5, 1988 / 5, 1999 / 5'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Türkiye; 1960'da 33 ülke içinde 31. sırada, 1970'te 45 ülke içinde 44. sırada 1980'de 52 ülke içinde 52. sırada, 1985'te 46 ülke içinde 46. sırada, 1998'de ise 88 ülke içinde 73. sırada yer almaktadır.

Oysa, son 30 yılda ekonomik kalkınmaları ile dikkati çeken Güney Kore, Güney Afrika, Japonya, İtalya gibi ülkelerde direkt prim üretimindeki artışın GSMH'daki artıştan fazla olduğu yani prim elastikiyetinin 1'in üstünde olduğu açıkça görülmektedir. Oysa Türkiye'de bu oran ilk 20 yıl içinde düşüşler göstermiş, 38 yıl sonra 1.06 ya çıkmıştır.

B. Eğitim ve Tanıtım Eksikliği

Sigorta konusu ile ilgili bilgilerin, eğitsel ve öğretsel özellikteki kaynaklardan bilimsel bir plan ve program içinde eğitim kurumlarında ve konuyu bilen eğitimciler tarafından öğretilmesi ülkemiz için söz konusu

değildir. Çok yakın bir zamana kadar sigortacılıkla ilgili herhangi bir ders ya da okul söz konusu değildi. 1970 yılında Milli Reasürans T.A.Ş ve Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği tarafından kurulan Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı yıllar boyunca sigorta şirketlerine eleman eğitime görevini üstlenmiştir. Daha sonra Marmara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi bünyesinde yüksek lisans çalışmaları başlamıştır. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde bir eğitim yokken lisansüstü düzeyde öğretim yapılması birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Ancak sektörün bütünüyle bilimsel eğitim programlarından yoksun kalması daha sakıncalı olacağından, sorunlar en aza indirgenerek lisansüstü programları yürütülmüştür. Şu anda Marmara Üniversitesi bünyesinde bir Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde de sigortacılık dersi vardır. Bunların dışında 2 yıllık yüksek eğitim ve bazı Meslek Yüksek Okullarında bölüm olarak yer almaktadır. Bu da sevindiricidir. İlk, orta ve çoğu ilgili yükseköğretim kurumlarında değil ders olarak, konu olarak bile eğitim programlarına konmamıştır. Oysa sigorta konusundaki eğitimin ilk öğretimden itibaren başlaması ve devamlı olması hem insan yaşamı, hem de ekonomiler için taşıdığı önem nedeniyle gereklidir.

Eğitim kurumlarında yerini bulamayan sigorta sektörü hakkında doğal olarak öğretsel ve eğitsel kitaplar da yok denecek kadar az düzeydedir. İletişim kanallarında eğitici, öğretici programlar yapılmamaktadır. Bütün bunların sonucu olarak sigorta halk tarafından bilinmemektedir.

Eğitim sorununu çözmek için :

- Halkın sigorta konusunda eğitilmesi,
 - Sigortanın tanıtılması;
 - Çocukların eğitimi
 - Yetişkinlerin eğitimi
 - Çeşitli meslek gruplarının sigorta ile ilişkileri çerçevesinde eğitilmeleri
 - Sağır ve dilsizlerin eğitimi
 - Körlerin eğitimi
- Sigorta şirketleri yönetici ve elemanlarının ve dağıtım kanalı sayılan aracılarının gelişmiş sigortacılık , aktüerya, pazarlama ve uluslararası sigorta rekabeti konularında eğitilmesi,
 - Ekspertlik müesseseleri, itfaiye, tamir servisleri, hastahaneler, doktorlar, hukukçular gibi sektörün ilişki içinde olduğu kesimlerin sigorta ile ilişkileri çerçevesinde eğitilmeleri, gerekmektedir.

Bilinmeyen bir şeyin talebini arttırmak zordur. Yeteri kadar bilinmediğinden dolayı insanlarda sigorta güvencesi satın alma motivasyonu yaratmak ta fevkalade zor olmaktadır. Sigortacılıkta, satış, üretimden önce

yapılır. Satışı yapabilmek için talebin uyarılmış olması gerekir. Tanınmayan, bilinmeyen soyut bir ürünün satışı için nihai tüketiciye gidildiğinde satış yapılamamaktadır. Zor satış, sigorta pazarlamacısı olan acente ya da üreticisi bezdirmektedir. Bu durum maliyeti artırıcı unsurları nedeniyle sigorta şirketlerinin de daha önce üretim yapılmamış alanlara girmelerini engellemektedir. Dolayısıyla sigorta şirketleri birbirlerinin üretimlerini alarak hayatîyetlerini devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Bu durumda rekabetin getirdiği aşırı fiyat düşürmelerinin sergilendiği sonuçlar sektörü sarsmaktadır. Üretim yapılmayan alanlar, güvencesiz kalmakta, bu alanlarda gerçekleşen hasarlar sonucu ekonomiden çekilen güçlerin telafi edilmesi, tekrar yerine konması mümkün olamamakta, ekonomi dolayısıyla toplum sürekli zarar görmektedir.

Sigorta ve reasürans şirketlerinde çalışan elemanların eğitim düzeyleri de eğitim sorununun boyutunu göstermektedir. Tablo 5'te sigorta ve reasürans şirketlerinde çalışan elemanların eğitim düzeyi verilmiştir. İlk ve orta eğitim bugünün ilk öğretimi (8 yıllık) sayılmaktadır. Lise ve üniversite eğitimini ülkemiz şartlarında yeterli diye düşünsek bile ilköğretimi düşünmek mümkün değildir. 1980-1990 ve 1999 yılları için Sigorta Faaliyeti Hakkında Rapor'lardan elde ettiğimiz sonuçlara göre bu yıllarda istihdam edilen ilköğretim mezunu elemanların sektör içindeki dağılımını sektördeki eğitim düzeyini belirlemek amacıyla Tablo:6'da veriyoruz.

Görülüyor ki, 1980'li yıllarda sigorta ve reasürans şirketlerinde çalışan elemanların %34.92'si ilköğretim mezunudur. Bu oran, 1990'lı yıllarda % 20.07 ve 1999'da %5.85'tir. 1999 yılı için lise mezunu sayısı çok yüksektir. 3757 Lise mezununa karşılık 5632 üniversite mezunu vardır. Lise mezunlarına ilk ve ortaokul mezunlarını katarsak bu rakam 4341'e çıkmaktadır. Sigorta ve reasürans şirketlerinde çalışan elemanların bugün için yarısına yakın bir kısmı ilk, orta ve lise mezunu'dur. Bizce bu oran çok yüksek bir orandır.

C. Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Yetersizliği ve Sonuçları

Türkiye'de uzun yıllar sektör tekel usulü tarifelerle üretim yapmıştır. Tarifeler mevzuata göre ya yetkili kamu otoritelerince tespit edilmiş, ya da şirketlerin ortak hazırladığı tarifeler yetkili kamu otoritelerince tasdik edilerek yürürlüğe konmuş ve değişinceye dek o fiyatlar bütün sigorta şirketlerince uygulanmıştır.

Bu yöntem, Sigorta şirketlerinin uzun yıllar fiyatlandırma konusunda herhangi bir çalışma yapmalarına, aktüerya konusunda yetersiz kalmalarına neden olmuştur. Aktüerya bilim ve eğitimi de ilgili kesimler tarafından ihmal edilmiştir. Sigortacılığın ham maddesi, yardımcı maddesi hep istatistik verileridir.

Aktüerya ve fiyatlandırmadan bu denli uzak kalmak sektörde istatistik bilgi derleme gereği ve alışkanlığının da gelişmemesine neden olmuştur. Sektör, 1987 yılında birdenbire serbest tarifeye geçtiğinde, istatistik veri ve teknik bilgi eksikliğinin sıkıntısını ağır bir şekilde yaşamıştır. Kendi istatistiklerimizi derleyip biriktirinceye dek yabancı ülkelerin verilerinden yararlanılmaya çalışılmıştır. Sigorta sektöründe kullanılan istatistikler çok uzun zaman dilimleri ile ilgili olduklarında sağlıklı sonuçlar verirler. Örneğin, deprem sigortaları için yüzlerce yıllık istatistikler gereklidir. Yangın, tarım, hayat ve sağlık istatistikleri uzun zaman dilimleri için veri gerektiren istatistiklerdir. Nakliye, elektronik cihaz, inşaat istatistikleri gibi istatistikler ise çok değişken istatistiklerdir. Teknoloji, çevre, insan ilişkileri gibi bir çok etkene bağlı değişiklikler gösterebilirler. Dolayısıyla başka ülkelere derleme istatistiklerle fiyatlandırma sağlıklı sonuç vermez.

Ülkemizde 1990'lı yıllarda, sigorta şirketlerinde araştırma ve geliştirme departmanları kurulmaya başlamıştır. Ya da mühendislik departmanı adı altında hem çeşitli ekspertiz işlemleri yapılmış, hem de istatistik veriler derlenmeye çalışılmıştır. Bilimsel şekliyle ve işlevleriyle, gerçek anlamda bir araştırma ve geliştirme faaliyetleri grubu, şirketlerin bünyesinde olmadığı gibi, sigorta şirketlerinin ortak finanse ettiği böyle bir bağımsız grup ta yoktur. Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yetersiz oluşu beraberinde doğal olarak ;

- Hatalı iş kabul politikaları
- Hatalı fiyatlandırma
- Hatalı reasürans işlemleri
- Muhafazakar üretim politikaları

gibi sorunları getirmektedir. Bu sorunlar sigortacılığın gelişmesini ve verimliliğini etkilemektedir.

D. Hukuksal Düzenlemelerin Yetersizliği

Sigorta mikro açıdan bakıldığında güvence satışı olarak bir risk yönetim türüdür. Sigorta hasarlar ödeninceye kadar biriken ve yatırımlara kanalize olan tasarruflar nedeniyle de bir mali kurumdur. Ancak sigorta ürün olarak düzenlendiğinde, poliçe dediğimiz ve sigortalı ile sigortacının haklarını ve sorumluluklarını üzerinde taşıyan bir sözleşmedir. Hukuk içinde "akit" olarak yer alır. Henüz riskler bir olasılık olarak varken düzenlenen poliçe, gelecekte risk gerçekleştiğinde tazminat ödemeleri açısından sorun yaratmamalıdır. Aynı zamanda bir riski yönetmek amacıyla bir takım sorumluluklar yüklenen sigorta şirketi de risk konusunda yanıtlanmamalı ve bu riski yönetmenin bedelini alabilmelidir. Ayrıca sigorta, konusu itibarıyla halka hitap ettiğinden dolayı geniş bir tüketici grubu söz konusudur. Bu tüketici grubunun korunması gerekmektedir.

Tablo.5: Türk ve Yabancı Sigorta Şirketleri ile Reasürans Şirketlerinde Çalışan Personel Sayısı

ŞİRKET TÜRÜ	ŞİRKET ÇALIŞANLARININ ÖĞRENİM DURUMU										
	BAYAN					BAY					GENEL TOPL.
	İLK	ORTA	LİSE	UNİV.	TOPL.	İLK	ORTA	LİSE	UNİV.	TOPL.	
1980											
Türk Şirketleri	90	214	531	129	964	312	178	440	375	1.305	2.269
Yabancı Şirketler	2	20	37	2	61	17	18	23	10	68	129
Reasürans Şirketleri	6	25	46	22	99	23	15	36	63	137	236
TOPLAM	98	259	614	153	1.124	352	211	499	448	1510	1634
1990											
Türk Şirketleri	34	171	896	511	1.612	330	191	624	962	2.107	3.719
Yabancı Şirketler	10	35	194	96	335	39	31	77	161	308	643
Reasürans Şirketleri	9	9	59	42	119	61	17	41	68	187	306
TOPLAM	53	215	1149	649	2.066	430	239	742	1.191	2.062	4.668
1999											
Sigorta Şirketleri	40	51	2.172	2.857	5.120	224	182	1514	2675	4.595	9.715
Reasürans Şirketleri	6	1	33	47	87	65	15	38	53	171	258
TOPLAM	46	52	2.205	2.904	5.207	289	197	1552	2728	4.766	9.973

NOT: Tablo ; Sigorta Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan "Türkiye'de Sigorta Faaliyeti Hakkında Rapor"lardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo.6: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Çalışan İlk ve Orta Eğitimli Eleman Oranı

	1980		1990		1999*	
	Bayan	Bay	Bayan	Bay	Bayan	Bay
Türk Şirk.	31,53	37,54	12,71	24,72		
Yabancı şirk.	36,06	51,47	13,43	22,72	1,77	8,83
Reasür. şirk.	31,31	27,73	15,12	41,71		
TOPLAM	31,76	37,28	12,97	32,44	8,04	46,78
					1,88	10,19
Ortalama	34,92		20,07		5,85	

NOT: Tablo; 5. no'lu tablodan yararlanılarak hazırlanmıştır.

*Kaynak kitapta 1999 yılı rakamları için Türk ve Yabancı Şirketler ayrımı yapılmadığından ortalama ortak alınmıştır.

Hukukun içinde bir akit olarak yer alan sigorta, bir ticari faaliyet olma nedeniyle de yine hukuksal düzenlemeler içinde yer almaktadır. Birçok hukukla ilişkilendirilebilen bu sektörün hukuksal düzenlemelerle ilgili sorunlarını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- Sigorta sözleşme kanunu yoktur.
- Sigorta Denetim kanunu onlarca yıldan beri çeşitli tasaklarla revize edilmeye çalışılmaktadır. Ancak bir türlü istenen düzeye ulaşamamıştır.
- Kanun Hükmünde Kararnemeler, gerekli incelemeler yapılmadan çıkarıldığından iptal edilme ya da yeni sorunlara neden olma gibi mahzurlarla sistemde yer almaktadır.
- Kanunlar, kanun hükmünde kararname, yönetmelikler, genel şartlar gibi hukuksal düzenlemeler arasında entegrasyon sorunu yaşanmaktadır.

Bu maddelere kısaca açıklık getirmek gerekirse; sigorta, sigortalı ile sigotacı arasındaki hak ve sorumlulukları belirleyen bir akittir. Ancak sözleşme kanunu yoktur. Onlarca yıldan beri bu eksiklikten bahsedilmekte ama çözüme gidilmemektedir. Sigorta denetleme kanunu ise, devletin sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunması amacı ile sigorta şirketlerinin denetlenmesi nedeniyle gereklidir. Sigorta şirketlerinin ekonomik faaliyetine ve çalışma hürriyetine müdahale eden devletin bu müdahaleyi nasıl yapacağını bu kanunla belirlemesi gerekmektedir. Türkiye'de Sigorta Murakebesi ile ilgili ilk kanun 1927 yılında çıkarılan 1149 sayılı kanundur. Daha sonra 1938'de yürürlüğe giren 3392 sayılı kanun ile 1959 yılına kadar sigorta denetimi yapılmıştır. Bugün ise, 1959 yılında yürürlüğe konan 7397 sayılı kanun geçerlidir.

7397 sayılı Sigorta Murakebe Kanunu 1959 yılında çıkarken olumsuz eleştiriler almıştır.

Yayınlanmadan önce birkaç taslak çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalara rağmen istenen amaca ulaşılamamış ve 7397 sayılı kanun da kısa bir süre sonra revize edilmek durumunda kalmıştır. Taslak çalışmaları, uzun yıllar ve birkaç defa yapılmıştır. Temmuz 1990 yılında bir taslak daha hazırlanmasına rağmen, bu taslağın da olumsuz eleştiriler alması üzerine Haziran 1994'te "7397 sayılı Murakabe Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin 539 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname" çıkarıldı. Bu kararname de yetki aldığı 3991 sayılı kanunun iptali neticesinde yürürlükten kalkmış oldu.

Şimdi, 7397 sayılı kanun eski haliyle uygulanmaya devam ederken, yine birçok yönüyle olumsuz eleştiriler alan yeni bir "Sigorta Denetim Kanunu" taslağı hazırlanmıştır. Üzerinde tartışmalar devam etmektedir.

Bu denli önemli bir sektörün hukuksal düzenlemelerinin temelini teşkil edecek bir sözleşme kanununun olmaması, bir denetim kanununun yıllardan beri istenen şekilde revize edilememesi, yönetmeliklerin, genel şartların kanunlarla çelişkili olması doğal olarak hukuk platformunda tartışılan sigortalı sigortacı yükümlülük ve haklarının tespitinde sorun yaratmaktadır. Bu süreç mantığın kabul edebileceği bir süreç değildir.

E. Teknik Terimlerde, Ölçme ve Değerlendirme Göstergelerinde Standardizasyon Eksikliği

Türk sigorta sektöründe terim kargaşası yaşanmaktadır. Yabancı dil olarak İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Arapça, Osmanlıca, Türkçe gibi birçok dilden alınma terimlere yer verilmekte aynı kavram birkaç dille ifade edilmektedir. Standardizasyon çalışmasına gidilmesi özellikle bilimsel çalışma ve karşılaştırmalar için önem taşımaktadır.

Ölçme ve değerlendirme teknik ve göstergelerinde de bir standardizasyona ihtiyaç vardır. Sektörün 2005 yılında AB'nin muhasebe standartlarını kullanmaya başlayacak olması bu soruna büyük ölçüde çözüm getirecek kanısındayız.

III. SONUÇ ve ÖNERİLER

Görüldüğü gibi, TSS'de sorunlar, uzun zaman dilimleri boyunca sürmekte, teşhis konmasına rağmen çözülememektedir. Sektör, dünya üzerindeki diğer ülkelerin sigorta sektörlerine göre çok geride kalmıştır. Dünya ülkeleriyle karşılaştırmalarda sürekli en son birkaç ülke arasında yer almıştır. Oysa daha önce de belirttiği gibi, ülkede halkın geleceği olan insanlar olabilmesi, huzura kavuşabilmesi, ekonomiden çekilen güçlerin tekrar yerine konabilmesi ve yatırımlara fon sağlanabilmesi için sigorta faaliyetleri işlevlerinin işlerlik kazanacağı düzeyde olması gerekir. Sigorta işlevlerinin işlerlik kazanmadığı

ülkelerde gerçekleşen riskler, toplumu ve ekonomiyi sürekli kemirir, eritir, bitirir. Yerine konamayan ekonomik güçler, darboğazları, huzursuzlukları ve yeni düzen arayışlarını beraberinde getirir. Yarını olmayan toplumlar, kaybedecek bir şeyi olmayan toplumdur. Bu toplumlarda sosyo-ekonomik ve sosyo-politik istikrarsızlıklar kendini gösterir, anarşi doğar. Ülkemizin bugünkü durumu da böyledir.

Sigorta konusunda yapılacak reformları sigorta şirketlerinden beklemek akılcı bir düşünce tarzı değildir. Sigorta şirketleri ticari şirketlerdir. Karlılık birinci amaçlarıdır. Sosyal amaçlar hayatiyetlerini olumsuz etkiliyorsa ya da bir belirsizlik söz konusu ise cesur davranıp risklere olur olmaz giremezler. Sigorta konusu birçok kesimin sorumluluk duyması gereken bir konudur. Bu kesimlerin başında devlet, eğitim kurumları, mali ve ekonomik kamu otoriteleri gelmektedir. Halk, sigorta şirketleri, iletişim kanalları ve diğer sektörler – ki bunların riskleri yönetim altına alınacaktır – sorumluluklarının bilincinde gerekli katkılarda bulunmalıdırlar. İşte bu sorumluluğun bilincinde dediğimizde sigorta konusunda eğitim ve tanıtım faaliyetleri bütün önemiyle gündeme gelmektedir. Bu eğitim ve tanıtımın sorumluluk bilinci şekline gelebilmesi için onlarca yıl eğitim yapılması gerekir. İlk beş-on yıl, yoğun bakım gereği, bir eğitim-öğretim programı şeklinde, bütün iletişim kanalları ve eğitim kurumlarıyla yapılmalıdır.

Hukuksal düzenlemeler çok kısa bir zamanda sorunlardan arındırılmalıdır. Bir "Sigorta Sözleşme Kanunu" çıkarılmalıdır.

Sigorta şirketlerinin ortak bir araştırma ve geliştirme grubu kurulmalıdır. Bu faaliyetlerin çok pahalı olması nedeniyle ortak olması önerilmektedir. Politika formüle eden bilgilerin ışığında, yeni branşlar üretim alanına katılmalı, yeni alanlara sigorta üretimi götürülmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] -----, Türkiye'de Sigorta Faaliyeti, Sigorta Denetleme Kurulu, 1980.
- [2] -----, Türkiye'de Sigorta Faaliyeti, S.D.K., 1990.
- [3] -----, Türkiye'de Sigorta Faaliyeti, S.D.K., 1999.
- [4] -----, DİE Türkiye İstatistik Yıllığı, 1999.
- [5] SARIASLAN, Metin, "Rücu Alacakları Muhasebesi", Birlik, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği yayını, Mayıs 2001, Yıl 2, S. 17, s.13.
- [6] KENDER, Rayegan, "Sigorta Murakabe Kanunu Tasarısı", Sigorta Dergisi, Sigorta Hukuku Türk Derneği, sayı 1, 2001, s.143.
- [7] -----, SİGMA, Swiss Re, No:5, 1982, ss.10-13.
- [8] -----, SİGMA, Swiss Re, No:5, 1988, ss.14-15, 20.
- [9] -----, SİGMA, Swiss Re, No:7, 1999, ss.22-23, 28-29.
- [10] ACINAN, Hilmi, "İhracat Kredi Sigortaları", Sigorta Dünyası, Sayı 395, Mart 1993, ss.37.